

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

УДК 373.211.24:78

*Володимир Бондаренко, кандидат технічних наук, доцент, декан технологічного факультету
ДВНЗ “Донбаський державний педагогічний університет”*

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Стаття присвячена висвітленню деяких педагогічних засобів формування професійного іміджу майбутніх учителів технологій, що відбувається у цілісному педагогічному процесі вищого навчального закладу, містить взаємопов'язані етапи та триває протягом усього курсу навчання. Педагогічні засоби формування професійного іміджу включають різноманітні методи, засоби та форми роботи, що сприяють усвідомленню студентами своїх сильних сторін, удосконаленню тих сфер особистості, що потребують корекції у відповідності з вимогами до структурних компонентів професійного іміджу майбутніх учителів технологій.

Ключові слова: професійний імідж, майбутній учитель технологій, формування професійного іміджу, педагогічні засоби.

Лит. 5.

*Владимир Бондаренко, кандидат технических наук, доцент, декан технологического факультета
ГВУЗ “Донбасский государственный педагогический университет”*

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ СРЕДСТВА ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ИМИДЖА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ТЕХНОЛОГИЙ

Статья посвящена освещению некоторых педагогических средств формирования профессионального имиджа будущих учителей технологий, которое происходит в целостном педагогическом процессе высшего учебного заведения, содержит взаимосвязанные этапы и продолжается в течение всего курса обучения. Педагогические средства формирования профессионального имиджа включают разнообразные методы, средства и формы работы, способствующие осознанию студентами своих сильных сторон, совершенствованию сфер личности, требующих коррекции в соответствии с требованиями к структурным компонентам профессионального имиджа будущих учителей технологий.

Ключевые слова: профессиональный имидж, будущий учитель технологий, формирование профессионального имиджа, педагогические средства.

*Volodymyr Bondarenko, Ph.D. (Engineering), Associate Prof.,
Dean of the Engineering Department
SHEE “Donbas State Pedagogical University”*

PEDAGOGICAL MEANS OF PROFESSIONAL IMAGE FORMATION OF FUTURE TECHNOLOGY TEACHERS

The article highlights some pedagogical means of creating a professional image of future technology teachers, which is integral to the educational process of the university, and which contains interconnected stages and continues throughout the course. The pedagogical means of professional image formation include a variety of methods, means and forms of work that promote students' awareness of their strengths, help them to improve their weaknesses in accordance with the requirements of the structural components of the professional image of future technology teachers.

Keywords: professional image, future technology teacher, professional image formation, pedagogical tools.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Зміни в економічній та суспільній сферах держави зумовлює оновлення освітньої галузі. Нові реалії вимагають від сучасного вчителя урахування стрімкого зростання об'єму інформації, соціально-економічних тенденцій розвитку країни і світу в цілому, а також тих змін, що відбуваються на ринку праці, та вимог до

сучасного фахівця. Майбутні вчителі мають усвідомити з першого року навчання, що їхні професійні успіхи, кар'єрне зростання, особистісна самореалізація залежать від їхніх власних зусиль та професійної компетентності.

На сучасному етапі розвитку суспільства роль професійного іміджу та іміджевої компетентності фахівців значно зросла. Позитивний професійний імідж стає необхідною складовою конкурентоздатності фахівця. Наразі в

педагогічній науці з'являється все більше робіт з питань, пов'язаних з формуванням іміджу, оскільки в педагогічному розумінні поняття імідж тісно переплітається з проблемами виховання, навчання, формування гармонійно розвиненої особистості, а також особистісного і професійного самовдосконалення [3, 4].

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. Дослідженню проблем формування професійного іміджу свої роботи присвятили Ю.В. Андрєєва, А.А. Бірюкова, В.А. Жебіт, М.А. Єлагін, О.В. Ємельянова, Н.А. Тарасенко, О.Л. Пікулева та ін. Найчастіше дослідники аналізують сутність, складові професійного іміджу менеджерів, бізнесменів та політиків, надаючи рекомендації з його формування. Останнім часом з'являються роботи, присвячені формуванню професійного іміджу фахівців різних галузей (В. Бозаджієв, О. Медведева, О. Воронцова, М. Єлагін, Т. Скрипаченко, С. Яндарова, В. Пауков, М. Гусева, І. Пасечник та ін). Професійний імідж фахівців педагогічної галузі досліджують Л. Донська, А. Жаманкулова, Л. Іноземцева, А. Калюжний, О. Камишева, Л. Качалова, О. Ковальова, А. Минбаєва, І. Размолодчикова, М. Сперанська-Скарга, Н. Тарасенко, О. Ткаченко, В. Черепанова, С. Якушева та ін.).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Проблеми формування професійного іміджу педагогів досить широко висвітлені у наукових працях зарубіжних та вітчизняних вчених. Втім, питання формування професійного іміджу майбутніх учителів технологій залишилися поза увагою ґрунтовних педагогічних досліджень, у тому числі педагогічні засоби його формування.

Метою статті є висвітлення основних педагогічних засобів формування професійного іміджу майбутніх учителів технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. У створенні професійного іміджу майбутнього вчителя технологій потрібно реальний імідж максимально наблизити або поєднати з ідеальним. Цілісна педагогічна технологія формування професійного іміджу майбутнього вчителя технологій складається з декількох взаємопов'язаних етапів: *інформаційний* етап, що полягає в ознайомленні студентів з основами іміджелогії та іміджмейкінгу; *автогностичний* етап, протягом якого студенти пізнають власний внутрішній світ, вивчають власні психологічні характеристики, здійснюють самооцінку власного іміджу; *стратегічний* етап, упродовж якого

студенти розробляють для себе ідеальний професійний імідж та планують шляхи його досягнення; *діяльнісний* етап, протягом якого відбувається робота з формування професійного іміджу майбутніх учителів у цілісному педагогічному процесі ВНЗ; *випробувальний* етап, де результати роботи зі створення професійного іміджу перевіряються протягом педагогічної практики студентів; *рефлексивний* етап, упродовж якого студенти аналізують відповідність створеного іміджу ідеальному, здійснюють аналіз своїх досягнень або невдач у досягненні стратегічних цілей [1, 224].

Теоретичне дослідження закономірностей формування професійного іміджу майбутніх учителів технологій, вікових особливостей студентів та специфіки фахової підготовки майбутніх учителів технологій зумовило вибір педагогічних засобів, які стали основою для реалізації розроблених теоретико-методологічних засад формування професійного іміджу майбутніх учителів технологій.

У посібниках з практичної іміджелогії, як правило, пропонуються певні моделі послідовності дій з формування іміджу, які багато в чому збігаються між собою [4]. Так, А.А. Калюжний [5] називає наступні кроки у формуванні іміджу вчителя:

- визначення вимог аудиторії;
- визначення сильних та слабких сторін об'єкта;
- формування образу і підведення характеристик під вимоги аудиторії;
- переклад необхідних характеристик об'єкта в вербальну, візуальну і подієву форми.

На нашу думку, ця модель не пристосована для використання студентами через відсутність у них знань про імідж та механізми його формування; запропонована ж модель передбачає обізнаність суб'єкта в галузі іміджелогії.

Розглянемо більш детально діяльнісний етап, протягом якого відбувається основна робота з формування професійного іміджу майбутніх учителів у цілісному педагогічному процесі ВНЗ. Мета діяльнісного етапу – підвищити рівень сформованості професійного іміджу майбутніх учителів технологій.

Зауважимо, що оскільки до складу професійного іміджу майбутнього вчителя технологій входять компоненти, які легко змінити (зовнішність) і такі, над якими потрібно працювати тривалий час (професійні та особистісні якості), а також такі, що досить складно піддаються контролю та виправленню (голос, хода, жести), діяльнісний етап триває досить довгий час, а точніше протягом усього

навчання в педагогічному університеті після вивчення спецкурсу “Імідж сучасного вчителя технологій” до педагогічної практики, коли з’являється можливість перевірити створений професійний імідж [3, 60].

Послідовність дій на діяльнісному етапі може бути різною, але вона має містити:

- роботу над зовнішністю;
- роботу з формуванням “Я-концепції”;
- роботу з удосконалення мовленнєвих умінь;
- роботу з удосконалення комунікативної поведінки;
- розвиток творчого потенціалу особистості;
- засвоєння розробленого для себе іміджу;
- вживання в імідж;
- апробацію іміджу в штучно створених ситуаціях.

Засобами формування професійного іміджу майбутніх учителів технологій протягом діяльнісного етапу є:

- зміст навчального матеріалу;
- методи та форми навчання та виховання;
- міжособистісні відносини в групі;
- стиль спілкування викладачів зі студентами;
- освітнє середовище вищого навчального закладу.

Процес формування професійного іміджу майбутніх учителів технологій передбачає цілеспрямовану роботу на кожному курсі, починаючи з першого, оскільки професійний імідж виробляється поступово, особливо беручи до уваги його розгалужену структуру. Робота зі створення професійного іміджу продовжується в межах дисциплін “Вступ до спеціальності”, “Педагогіка”, “Психологія”, “Історія педагогіки”, “Теорія й методика технологічної освіти”. Під час вивчення курсу історії педагогіки студенти продовжують формувати свій образ ідеального вчителя за допомогою вивчення спадщини видатних педагогів, порівнюють уявлення про модель учителя у різні історичні періоди, а також аналізують образи видатних педагогів та їхні складові.

Робота над формуванням предметно-технологічної компетентності триває протягом усього навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем “бакалавр”. Втім, особлива увага приділяється підготовці портфоліо майбутнього вчителя технологій. На заняттях з методики викладання технологій студенти визначають ту сферу практичної діяльності, до якої вони мають поглиблений інтерес та певну кількість робіт, що підтверджують їхню майстерність. Якщо студенти ще не визначилися, їм пропонується обрати ту діяльність, до якої вони мають здібності або досвід

успішної творчої діяльності. Такими сферами діяльності та інтересу вчителя можуть бути: різьблення, вишивання, гончарство, моделювання одягу, ліплення, художня обробка дерева, розпис, виготовлення виробів з глини, шкіри, соломи, лози, бісероплетіння та інші види декоративно-прикладного мистецтва. Викладачі пояснюють студентам, з чого може складатися їхні майбутні портфоліо: практичні роботи, витвори мистецтва, авторські свідоцтва, патенти, нагороди, дипломи переможця або учасника різноманітних конкурсів, грамоти від керівництва школи, району, міста, області і т.д., фотографії з різноманітних масових заходів, індивідуальні або колективні роботи учнів, їхні нагороди тощо.

Важливою частиною портфоліо сучасного вчителя технологій може стати власна інтернет-сторінка, де він дає інформацію про себе, свою кваліфікацію, власне життєве кредо, погляди на педагогічну професію з середини, досвід роботи, досягнення у професійній діяльності, а також представляє свої роботи та нагороди. Сайт може включати й багато іншої інформації, як-от: завдання для учнів, пошагові інструкції щодо виконання певних робіт із детальними фотографіями, вікторини, конкурси для учнів, методичні матеріали викладачів, секрети професійного успіху, професійні мрії, рекомендації для учнів, батьків, колег, віртуальні майстер-класи, ідеї для творчості, відео-матеріали, тощо.

У сучасних умовах таке портфоліо може стати сходинкою до професійної самореалізації, а також кар’єри вчителя, зважаючи на різноманітні можливості сьогодення. Учителі технологій і студенти-майбутні вчителі технологій стають активними учасниками організацій, які отримали назву платформи ініціатив. Подібні організації покликані дати можливість людям, у першу чергу молоді, опанувати нові види діяльності, розкрити та розвинути свій творчий потенціал, провести час корисно для себе та оточуючих. Якщо людина має певні здобутки в якійсь галузі, вона може долучитися до проведення заходів, як-от: майстерні, майстер-класи з декоративно-прикладного мистецтва, тренінги з особистісного розвитку, заходи з благоустрою міста або району, зустрічі з цікавими людьми, поїздки у різні куточки країни і т.п.

Так, наприклад, “платформа ініціатив” “Теплиця” у Слов’янську – це відкритий простір для громадських ініціатив та реалізації творчих здібностей громадян. Студенти охоче долучаються до його творення, можуть запропонувати ідею заходу або безпосередньо його організувати.

Організатори називають це місцем для

неформальної освіти, саморозвитку та творчості. Майбутні вчителі технологій, які мають певні досягнення у якійсь сфері практичної діяльності, стають активними учасниками та ведучими різноманітних майстер-класів з писанкарства, вишивання, плетіння, виготовлення виробів з деревини і т.д. У рамках “платформ ініціатив” проводяться тренінги з ефективної комунікації, розвитку відповідальності та громадської активності. Під час проведення подібних заходів студенти отримують можливість відчувати себе вільним від буденності та почати творити.

Студенти технологічного факультета, які беруть активну участь в діяльності “платформи ініціатив”, збирають інформацію про свій досвід участі та проведення різноманітних заходів, а також власні досягнення, які включаються до потрфолю майбутнього вчителя технологій.

Як зазначалося вище, “Я-концепція” – це ядро професійного іміджу майбутнього вчителя технологій. Формування “Я-концепції” відбувається протягом усього навчання студента в університеті; цей процес потребує декількох років. Він відбувається завдяки поглибленню знань, набуттю нового досвіду у нових для себе видах діяльності, розвитку вмінь самопізнання, самоаналізу тощо, що спричиняє зміни у ставленні до себе. Аби процес формування “Я-концепції” майбутнього вчителя був ефективним, студент має відчувати відповідальність за власний професійний розвиток та перебувати в позиції суб’єкта цього процесу, самостійно визначати для себе цілі та шляхи свого професійного розвитку та обирати засоби самовдосконалення [2, 234].

У рамках курсу “Історія педагогіки” студенти збирають думки видатних педагогів про образ учителя, порівнюють уявлення про педагога та педагогічну діяльність у різні історичні періоди та на різних етапах розвитку педагогічної науки, відслідковують зміни уявлень людства про ідеального вчителя та порівнюють їх із своїми власними уявленнями.

Протягом діяльнісного етапу відбувається попередня побудова образу із подальшою його самооцінкою та взаємооцінкою. На основі його апробації кожен студент визначає для себе необхідність коригування або відшліфування. Регулярно проходять проміжні обговорення досвіду побудови професійного іміджу під час занять з методики викладання технологій та педагогіки, з’ясовуються складнощі та досягнення, шляхи вирішення проблем, що виникають.

Можливість випробувати попередньо створений імідж виникає під час вивчення

дисциплін професійно-педагогічної і практичної підготовки, коли студентам пропонується провести частину лекції або практичного заняття. Таким чином, спробувавши себе у ролі викладача, студент може оцінити комфортність своїх почуттів у своєму образі та ті аспекти іміджу, що потребують корекції. Перед проведенням таких рольових ігор викладач разом зі студентами обговорюють механізми ефективного представлення своїх позитивних особливостей в суспільному спілкуванні, механізми подолання негативних емоцій та тривоги, що перешкоджають якісному самовираженню та механізми самоконтроля та систематичного самокерування для утворення власного позитивного професійного іміджу. Викладач нагадує студентам, що для вчителя найрозумнішою та найдієвішою стратегією є бути максимально природним. Сьогодні стають затребуваними виховною практикою такі особистісні якості педагога, як мистецтво спілкування, щирість, відкритість, доброзичливість, ерудиція, кругозір, імпровізація, артистизм, емпатія, фантазія, почуття гумору, рефлексія.

У курсі психології студентам пропонуються вправи, які допомагають їм усвідомити психологічні механізми сприйняття образу. Так, для вправи “Біографія за портретом” викладач готує декілька портретів людей, біографія та трудовий шлях яких йому відомий, але таких, зовнішність яких незнайома студентам. Студентам пропонується описати імідж, який виникає в їхній свідомості після ознайомлення з портретом. Після цього викладач розповідає біографічні дані того, хто зображений на портреті. Викладач разом із студентами роблять висновок щодо відповідності габітарного іміджу людини її професії, аналізують вплив тих чи інших рис зовнішності на сприйняття образу.

Імідж реалізується в спілкуванні з метою підвищити його ефективність, з метою певного впливу на суб’єкт комунікації, тому вкрай важливою є сформованість у педагогів навичок самопрезентації, головними цілями якої є залучення уваги і, відповідно, отримання зворотного зв’язку. Виходячи з цього, на діяльнісному етапі проводяться спеціальні теоретичні заняття та тренінги практичного відпрацювання навичок комунікативної та мовленнєвої поведінки. До курсів педагогіки, теорії й методики технологічної освіти та методики навчання технології вводяться додаткові теми про комунікативну та мовленнєву поведінку вчителя технологій. Під час роботи над темами вивчаються теоретичні основи позитивного

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

комунікативного спілкування, основні правила правильної вимови та володіння голосом, правила підготовки та проведення публічних виступів, особливості застосування вербальних та невербальних засобів спілкування, моделі поведінки в конфліктних ситуаціях. Значне місце відводиться засвоєнню та обговоренню інформації про невербальні засоби спілкування – міміку, пантоміміку, такесіку (спілкування з допомогою дотику), жестику, візуальний контакт.

Частина занять присвячується практичному відпрацюванню різних моделей комунікативної та мовленнєвої поведінки вчителя технологій, розвитку вмінь розуміти невербальні прояви співбесідника, рівень зацікавленості аудиторії, правильного використання жестів у роботі зі школярами, вдосконалення навичок самоконтролю міміки та жестикуляції тощо. Вправління в опануванні невербальними компонентами іміджу включає в себе вміння майбутнього вчителя управляти експресією обличчя, вміння сконцентрувати на собі увагу аудиторії за допомогою емоційності і сполученої з нею виразної пантоміміки, вміння правильно розподілити увагу, спрямоване на аудиторію за допомогою вигідної просторової організації тіла.

Для розвитку рефлексивних умінь та формування адекватної самооцінки студентам пропонується підготувати презентацію з будь-якої теми, пов'язаної зі змістом дисципліни, що вивчається, представити її на занятті та зафіксувати один одного за допомогою відеокамери. Після чого кожен студент дивиться запис свого виступу, аналізує його з точки зору враження, яке він міг справити на аудиторію, досягнення цілей виступу, ефективності та доцільності використання вербальних та невербальних засобів спілкування, загального враження від виступу та відповідності його іміджу власному уявленню про нього.

Під час роботи над темою “Рольові моделі вчителя технологій” обговорюються стереотипні моделі поведінки вчителя, правила спілкування зі школярами, їхніми батьками, своїми колегами по роботі, аналізуються хибні звички та їх наслідки, розробляються практичні техніки самопрезентації, проводяться рольові ігри “Батьківські збори в школі”, “Педагогічна рада”. Студентам пропонуються ролі класного керівника, методиста, директора школи, заступників директора школи, психологів, інших педагогічних працівників або батьків у рольових іграх. Майбутні вчителі колективно вирішують складні педагогічні ситуації та знаходять кілька варіантів їх вирішення. На практичних заняттях

також аналізуються причини негативного іміджу педагогів, виробляються шляхи їх попередження та уникнення.

Кураторами груп проводяться бесіди “Якою я бачу свою майбутню професійну діяльність?”, “Образ ідеального вчителя технологій”, “Які зміни в професійній діяльності вчителя технологій відбудуться у майбутньому?”, “Чи може людство обійтися без учителів?”, “Освітні технології майбутнього та роль учителя”. Також студентам пропонується написати твори-мініатюри на теми: “Учитель, який справив на мене враження в дитинстві”, “Особистість формується батьками. Учитель не відіграє вирішальної ролі. Чи ви згодні з цим?”

У позааудиторній роботі використовуються різноманітні конкурси, турніри, що сприяють формуванню Я-концепції студентів та їхнього творчого потенціалу. Так, метою проведення “Педагогічного турніру” є підвищення престижу педагогічної праці серед майбутніх учителів, формування їхньої професійної спрямованості та сприяння створенню професійного іміджу.

В якості відбіркових турів та задля підготовки до університетського етапу турніру в групах проводяться конкурси педагогічної винахідливості. Серед конкурсних завдань – конкурс “Педагогічна імпровізація”, рольова гра “Співбесіда з роботодавцем”, творчий конкурс “Портрет вчителя технологій майбутнього” та інші.

Під час виконання конкурсу “Педагогічна імпровізація” студенти відповідають на непередбачувані та складні запитання школярів. Окрім педагогічної коректності відповіді оцінюються також дотепність, винахідливість студента, його почуття гумору та урахування особливостей аудиторії.

Завданням рольової гри “Співбесіда з роботодавцем” є переконати роботодавця в галузі освіти взяти студента на роботу, використавши самопрезентацію-портфоліо власних педагогічних здобутків та позитивних якостей як учителя, людини, зацікавити своєю особистістю та описати педагогічні перспективи співпраці з ним. Той, хто виконує роль роботодавця, має якомога більше з'ясувати про потенційного працівника та оцінити його кваліфікацію та перспективи співпраці з ним, на основі чого потрібно прийняти рішення про позитивну чи негативну відповідь апліканту.

Виконуючи творче завдання “Портрет вчителя технологій майбутнього”, студенти, використовуючи творчу уяву, запропоновані картинки, маркери, клей, знання, а можливо, і почуття гумору, створюють колективну колаж-

картину, яка б відображала основну ідею і зміст побудови позитивного професійного іміджу вчителя технологій майбутнього.

Основний етап турніру складається з декількох турів: “Привітання. Педагогічна візитка”, “Брейн-рінг”, “Конкурс на педагогічну тему”, “Конкурс капітанів”, “Домашнє завдання. Сціни зі шкільного життя”. Студенти мають змогу продемонструвати свої теоретичні знання, здібності у різних галузях мистецтва, застосувати творчі здібності на практиці у ході підготовки творчих робіт та попрактикуватися у публічних виступах, ораторському мистецтві, випробувати на практиці свої вміння розв’язувати складні педагогічні ситуації, миттєво знаходити вихід у конфліктних ситуаціях тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи, зазначимо, що формування професійного іміджу майбутніх учителів технологій відбувається у цілісному педагогічному процесі вищого навчального закладу та триває протягом усього курсу навчання. Педагогічні засоби формування професійного іміджу включають різноманітні методи, засоби та форми роботи, що сприяють усвідомленню студентами своїх сильних сторін, удосконаленню тих сфер особистості, що потребують корекції у відповідності з вимогами до компонентів професійного іміджу майбутніх учителів технологій. Подальші розвідки можуть

лежати у сфері розробки педагогічних технологій формування професійного іміджу фахівців різних галузей.

1. Бондаренко В.І. Використання групових технологій у формуванні професійного іміджу майбутнього вчителя технологій в умовах кредитно-модульної системи / В.І. Бондаренко // Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології. Теоретичний та науково-методичний часопис “Вища освіта України”. – 2013. – Т. 1. – (додаток 1). – С. 224 – 227.

2. Бондаренко В.І. Формування іміджу майбутнього вчителя у процесі вивчення педагогічних дисциплін в класичному університеті / В.І. Бондаренко // Проблеми освіти: Науковий зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОНМС України, – К., 2013. – Випуск 75. – С. 231 – 235.

3. Бондаренко В.І. Формування професійного іміджу майбутніх учителів технологій / В.І. Бондаренко // Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / ред. кол. Н. Скотна та ін. – Дрогобич: Видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2015. – Випуск тридцять перший. Педагогіка. – С. 58 – 68.

4. Почепцов Г.Г. Имиджелогия. – М.: Рефл-бук, Ваклер, 2000. – 768 с.

5. Калюжный А.А. Социально-психологические основы имиджа учителя: автореф. дис. ... д-ра психол. наук: спец. 19.00.05 / Калюжный Анатолий Афанасьевич; Ярославский гос. ун-т им. П.Г. Демидова. – Ярославль: 2007. – 50 с.

Стаття надійшла до редакції 05.11.2015

“Чому я не роздав всі розмаїті чесноти кожному, але так, що цей має одну, а той – іншу? [...] Одному даю передовсім любов, іншому – справедливість; тому – покірливість, а тому – живу віру. [...] І так ці різні дари чеснот й інших речей духовного й матеріального порядку Я роздав з великою нерівністю; Я не схотів, щоб кожен володів усім, але щоб ви мали нагоду через необхідність практикувати любов один до одного. [...] Я хотів, щоб вони мали потребу один в одному і щоб стали Моїми слугами для розподілу ласк і дарів, що вони їх від Мене отримали”.

Св. Катерина Сієнська, Діалоги, 7

“Щастя – це спокій від того, що нас любить Господь.

Щастя для кожної людини – це насамперед стан душі. Людина є щасливою, коли вона в своєму серці має спокій, коли вона свідомо, що вона є в руках небесного Отця, який далеко ліпший для нас, чим навіть наші рідні батько і матір, який хоче нам добра. І що би не було навкруги нас, та свідомість, що Бог нас любить, що він є нашим отцем, що він за нас дбає, мені здається, що це є основний момент щастя”.

*Блаженніший Любомир Гузар
Верховний архієпископ*

